

МОВА — КОРДОН НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

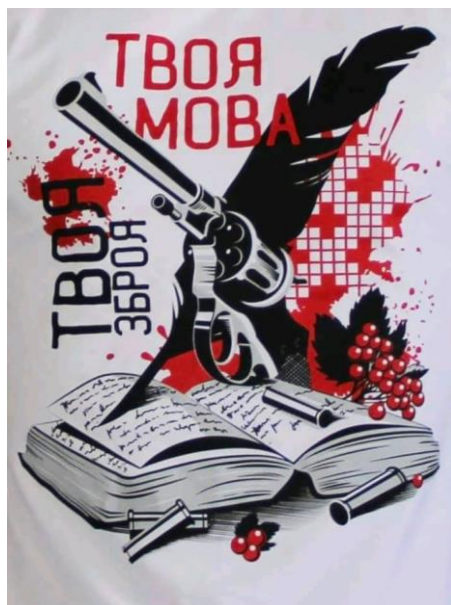
**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

МОВА — КОРДОН НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

**ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
ІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

21 ЛЮТОГО 2025 РОКУ

Львів 2025

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ**

УДК 377:808+159.9

**ЕСТЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У
ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТЕХНІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ**

Ірина БАБІЙ

кандидат педагогічних наук

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Дисципліна «Українська мова (за професійним спрямуванням)» у закладах вищої освіти технічного спрямування має на меті сформувати у здобувачів передовсім мовні компетентності, однак рідномовна підготовка має забезпечувати не лише професійний, а й особистісний розвиток здобувачів, зокрема естетичний.

Урахування естетичних аспектів в процесі вивчення української мови у ЗВО забезпечує гармонійний розвиток особистості, формує у здобувачів естетичні смаки, ціннісні орієнтири. Слушною вважаємо тезу О. Бондалет, яка рівень мовної освіченості пов'язує з проблемою естетичного розвитку особистості [1, 11]. Значний естетичний ресурс рідномовної підготовки корінитися у творчій, поетичній природі мови та її функційному полі, адже мова є феноменом, який викликає естетичні почуття, формує естетичну свідомість. На початку ХХ ст. виникла окрема мовознавча течія «Школа естетичного ідеалізму», засновник якої Карл Фосслер вбачав завдання лінгвістичної науки саме в естетичному та естетико-історичному аналізі мовних явищ, а основною функцією мови вважав естетичну.

Естетичність і неестетичність як елементи розумово-почуттєвої сфери людини, у мові реалізуються у значеннях мовних одиниць уточненні понять, диференціації семантичних відтінків. Саме слову як засобу естетичного виховання присвячено низку праць видатного

українського педагога В. Сухомлинського, зокрема вчений називає слово очима, які бачать красу, а між естетичним почуттям і словниковим багатством учнівської мови, на його думку, існує прямий зв'язок [4, 34–41]. Відтак в процесі вивчення «Української мови (за професійним спрямування)» необхідно формувати не лише мовні компетентності, зважати на нормативні аспекти мовлення, а й розкривати унікальність і красу української мови, а це дозволяє продемонструвати кожен із мовних рівнів. На думку І. Фаріон краса мови виявляється передовсім у її звучанні [5], а українська мова має численні засоби, що роблять її однією з наймилозвучніших європейських мов. Отож, вивчаючи акцентуаційні та орфоепічні норми, варто зосередити увагу на особливостях акустичного ладу української мови, її милозвучності (евфонії), яка забезпечується злагожденістю звуків і звукосполучень, урівноваженістю голосних і приголосних у мовленнєвому потоці, численними фонетичними чергуваннями. Важливим аспектом вивчення фонетики є розгляд тонових (висота, сила, гучність) та обертонових (тембр звучання, інтонація, темп, паузи, логічний наголос) характеристик мовлення, які є формувальними елементами тональності. Саме правильний вибір тональності, надає мовленню естетичної завершеності формує враження про адресанта, впливає на емоційно-психологічну сферу адресата.

З огляду на закони евфонії слід розглядати такі правописні теми, як-от «Спрощення в групах приголосних», де відбувається випадання, як правило, серединного приголосного або аналізувати усунення збігу голосних у слові «проєк» та похідних, чи варіативне написання лексем з дифтонгом [au] (*аудиторія / авдиторія, пауза/павза*), яке регламентує остання редакція правопису (2019 р.).

Найповніше естетичний потенціал рідної мови виявляються у її лексичному і фразеологічному багатстві, правильне використання якого дозволяє створити різностильові тексти. Відбір відповідних вербальних засобів потребує тренування мовного чуття у здобувачів. Естетика мови на лексичному рівні виявляється у здатності надавати мовленню емоційно-експресивного забарвлення, продукувати оцінність. Оцінність, своєю чергою, реалізується через використання численних пестливих і згрубілих словотворчих засобів, зокрема суфіксів. Саме суфікси «найчастіше використовуються для

нюансування виразу почуттів та диференціації оцінок, а також, маючи у своєму складі один або два голосні звуки, сприяють повноголосся слова і разом з тим його співності, протяжності» [2, с. 266]. Ефективним в ілюструванні естетичного потенціалу мови є okazіональна лексика, яка характеризується і дереваційною, і семантичною унікальністю, що надає мовленню емоційної виразності. На okazіональні лексеми натрапляємо не лише у класичних творах української літератури, активна словотворчість властива й сучасним українським письменникам.

Граматичний рівень також демонструє дієвість і важливість в українській мові естетичних законів. Як зазначає Ю. Прадід, граматики є душею мови, поза нею естетика мови просто неможлива, оскільки саме граматичні форми та особливості їх використання є тим ядром, що дає можливість правильно донести думку, комунікативні завдання, які ставить перед собою мовець [3, с. 62]. Граматичний рівень демонструє вибір у відмінкових закінченнях іменників, зокрема, у давальному відмінку -ові/-еві можна чергувати з у/ю. Йдеться також про можливість вибору сполучників і/й, прийменників у/в, з, із, зі, зо, часток ж/же, б/би, хоч/хоча, сь/ся; варіювання прикметникових, займенникових та числівникових форм у місцевому відмінку (цілому/цілім, у моєму/у моєм, у тому/ у тім, в одному/в однім); наявність коротких, стягнених і нестягнених форм прикметника (зелен/зелені/зеленій) – така варіативність також розширює можливості урівноваження вокалізму з консонантизмом в українській мові.

Таким чином, рідномовна підготовка у технічних ЗВО покликана формувати не лише загальномовленнєві та професійномовленнєві знання, а й виховувати почуття, естетичні смаки, що забезпечить особистісне, професійне становлення виконавця послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондалет О. О. Творчі завдання як засіб естетичного розвитку учнів у процесі вивчення мови / О. О. Бондалет // Вивчаємо українську мову та літературу. 2013. № 29 (357), жовтень. С. 11–13.
2. Гарасим Я. І. Звукопоетика як елемент етноестетики народнописанного тексту. Закарпатські філологічні студії. Випуск 21. Том 2 с.266.

3. Прадід Ю.Ф. Фразеологічні засоби вираження емоційного стану страху. Культура слова. Київ: Наукова думка, 1996. Вип. 48–49. С. 135–141.

4. Сухомлинський В. О. Слово рідної мови. Українська мова і література в школі. 1968. № 12. С. 34–41.

5. Фаріон І. Мова-краса і сила. Суспільно-креативна роль української мови в XI - середині XIX ст. Львів : Вид-во Львівської політехніки. 2021. 224 с.

УДК 378.147

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

*Наталя БЕНЬКОВСЬКА,
кандидат педагогічних наук, доцент
Інститут Військово-Морських Сил
Національного університету «Одеська морська академія»*

Сучасні умови військової служби висувають високі вимоги до професійної підготовки майбутніх офіцерів, серед яких ключове місце займає комунікативна готовність. Військовий керівник повинен не лише володіти глибокими знаннями у сфері тактики, стратегії та управління, а й уміти ефективно взаємодіяти з підлеглими, колегами та командуванням. Від якості комунікативних навичок залежить згуртованість колективу, морально-психологічний клімат у військових підрозділах та успішне виконання бойових і службових завдань.

Комунікативна готовність офіцера визначає його здатність швидко адаптуватися до змінних умов, приймати виважені рішення, налагоджувати продуктивний діалог із військовослужбовцями, забезпечувати ефективний контроль за виконанням наказів. У зв'язку з цим виникає необхідність удосконалення методичних підходів до розвитку комунікативних навичок у майбутніх офіцерів ще на етапі їхньої підготовки у військових закладах освіти.

Комунікативна готовність – це інтегративна якість особистості, яка включає: